

*Rudolf Steiner (1861–1925):*

**VIII. Henrik és Morus Tamás.**  
**A materialista felfogás szerepe az**  
**emberi fejlődésben<sup>470</sup>**

**MORUS TAMÁS UTÓPIÁ-JA**

*Berlin, 1916. május 2.*

VIII. Henrik 1509-től 1547-ig ült Anglia trónján. Hat felesége volt, akik közül kettőt kivégeztetett, mivel nem feleltek meg neki; a többitől elvált. Az utolsó feleségét is kivégeztette volna, de az volt olyan ügyes, hogy lebeszélje róla. Henrik nehézségekbe ütközött, amikor el akart válni az első feleségétől, mert a házasságot az egyházi szabályoknak megfelelően kötötték, és szükséges volt megszerezni VII. Kelemen pápa engedélyét a felbontásához. De a pápa nem adta meg a beleegyezését, mert nem talált semmilyen okot a válásra. Erre VIII. Henrik egy új egyházat alapított, amely anglikán egyházként máig fennmaradt, és húsz millió tagot számlál.

Mármost, VIII. Henrik nem volt egy túl értelmes ember, amint ez kitűnik az utolsó feleségével folytatott beszélgetéséből. Mindenáron egy új egyházat akart alapítani, de nem akart ehhez új tanításokat létrehozni, ezért folytatta a régiakat a maga egyházában. Valójában azt akarta, hogy a parlament felvilágosult tagjai őt ismerjék el az angol egyház fejeként, a pápa helyett.

Morus Tamás (1478-1575) azonban nem értett egyet ezzel, hogy egy olyan „szent embernek” kellene vezetnie az egyházat, mint VIII. Henrik, s ezért Morus Tamást kivégezték. Könyvének címe „Utópia” volt (*De optimo statu rei publicae deque nova insula Utopia*, 1516), mivel ebben az időben így nevezték azokat a könyveket, melyek egy ideális állam eszméjével foglalkoztak (egy másik, valamivel későbbi mű Francis Bacon „Új Atlantisz”-a, és egy modern példa Bellamy „Utópia”-ja, a „Looking Backward, 2000-1887”.—A ford.). Morus Tamás utalt rá az „Utópia” című könyvében, hogy teljes vallásszabadságnak kellene lennie, toleranciának a más vallások iránt, és az államnak el kellene fogadnia, hogy a vallás az ember egyéni meggyőződésének ügye kell legyen. Ennek ellenére, mint ismeretes, a katolikus egyház megpróbálta szentté avatni Morus Tamást, mivel védte az egyházat VIII. Henrikkel szemben.

Mielőtt valakit szentté avatnak, egy alapos eljárást folytatnak le a katolikus egyházban. Először is kell hozzá egy „advocatus regius”, akinek mindent be kell mutatnia, ami támogatja a szenttéavatást, és szükséges, hogy csodát is tegyen a jelölt. Ez a folyamat nagyon hosszú. Van egy olyan személy is, az „advocatus diaboli”, aki bizonyítékot mutat be a jelölt ellenében. Mármost, a „csoda”, amit Morus Tamásnak tulajdonítottak, a vallási tolerancia javaslata volt a

<sup>470</sup> Fordította: Z. Tóth Csaba

katolikus egyházban! Ez olyasmi volt, amivel szemben a másik megbízottnak kellett ellenvetést tennie a szenttéavatás során.

Morus Tamás sokáig a szerencse kegyeltje volt. Különböző állami hivatalokat töltött be, a parlament tagja lett, és végül VIII. Henrik főkancellárja, aki őt kivégeztette, mert nem értett egyet a király egyházfői ambíciójával (Succession Act). Ez bűn volt az angol egyház új intézményével szemben. Azután a felvilágosult főbíráknak kellett döntenie, milyen ítéletet szabjanak ki Morus Tamásra. És következett a döntés, melyet ezek a felvilágosult bírák tettek, mert Morus Tamásnak meg kellett lakolnia, amiért nem értett egyet VIII. Henrikkel. Az ítélet az volt, hogy a Tower-be kell vinnie a serifnek, William Pinkston-nak, és egy fonott kosárban végighurcolni Londontól Tiburnig. Tiburnban fel kellett akasztani, de csak annyira, hogy félig legyen halott, azután levenni az akasztófáról és levágni bizonyos tagjait, azután a testét felnyitni, és a beleit elégetni. Majd a testét, a feje kivételével, négy részre kellett darabolni, és lánzsahegyre szúrva kitenni London városának négy sarkára. A fejét azonban egy lánzsára szúrva el kellett helyezni a London Bridge-en, hogy figyelmeztesse a népet a királlyal való egyetértésre. Ez volt az ítélet, melyet ezek a felvilágosult lordok hoztak. Ezt azonban nem vitték véghez, hanem csak lefejezték és a fejet kitűzték a London Bridge-en.

Így áll előttünk Morus Tamás a történelemben, és ilyesmi előfordult még a 16. században. Ez nem volt túl régen. De emlékeztetni kell, hogy Morus Tamást, aki Utópiá-jában a vallási toleranciáról beszélt, nem lehet olyan racionalistának vagy szabadgondolkodónak tekinteni, akik a vallási türelmet hirdették a 18. században. Nem, és az ő vallási türelmről alkotott felfogásának megértése érdekében alaposabban meg kell vizsgálnunk az „Utópia” című könyvét.

Ez a könyv egy olyan államról szól, amely egy távoli szigeten alakul meg, melyet Utópiának neveznek. Utópiát a száraz intellektus irányította, egy nagyon racionalisztikus állam. Minden ház derékszögben állt az utcákra, és az utcák párhuzamosan futottak. Minden házat ellenőrzött a rendőrség, megállapítva, hogy mennyi fiatalembernek és fiatal nőnek lehet laknia egy bizonyos házban. Ha túl sok ember lakott egy házban, néhányat át kellett helyezni másik házba. Nagyon pontosan elosztották az embereket a különböző házakban. A magántulajdon tilos volt; egy bizonyos kommunisztikus gazdaságban éltek. Volt egy étkezési rend, az idősebbek ültek itt, a fiatalabbak amott, volt, aki szolgált, és így tovább. Az embereket, akik Utópiában laktak, egy nagyon intellektuális, racionalisztikus államszervezet igazgatta; úgy nevelték őket, hogy teljesen mentessé váljanak minden alacsonyabb szemvedélytől, vágyaktól és ösztönöktől. Egy példa: nem egyszerűen az étel ízéért vagy a jóllakásért ettek, hanem étkezés közben hálát kellett éreznük, hogy egyesülnek a táplálékkal. Az étkezések alatt prédikációt tart Utópia megvilágosodott embereinek egyike. A dolgokat úgy rendezik, hogy mindent ezek a megvilágosodott emberek irányítsanak, akik egyúttal papok is. Mindenkinek megengedik a teljes vallásszabadságot; de van egy feltétel, hogy Utópiában nem lakhat olyan ember, aki tagadja Isten létezését, a lélek halhatatlanságát, vagy azt a tényt, hogy a halál után egy bizonyos ítéletet tartanak felette. Ez közös alap minden vallás számára, a vallási türellemmel együtt. Az egész dolgot nagyon realiztikus, józan, intellektuális alapon rendezik el; ez volt Morus Tamás Utópiá-ja.

Nézzük most Morus Tamás személyét. Nem szabad elfelejteni, hogy Morus Tamás már gyerekkorában nagyon vallásos volt, majd szüntelenül szellemi gyakorlatokat is végzett; olyan ember volt, aki a meditációit a legnagyobb komolysággal végezte. Naponta órákat töltött meditációval. A kivégzése előtti utolsó napon elküldte a lányának a titkos szellemi gyakorlatait a Towerből, így azok, akik elvezették őt, nem találták ezeket a cellájában. Láthatják, hogy szellemi gyakorlatokat végzett egészen a kivégzéséig. Nagyon komolyan vette a lélekfejlődés

ügyét. Emlékeztetek, hogy korábban beszéltünk a protestantizmus terjedéséről, és láttuk, hogy Morus Tamás nem akart mást, mint egyháza, a római katolikus egyház hű fia lenni, a kornak megfelelően. És a római katolikus egyházhoz fűződő lojalitása miatt alávetette magát a kivégzésnek.

Térjünk most vissza Utópiára, erre a távoli szigetre, amely nincs földrajzi kapcsolatban Európával. Valamikor régen, bölcs öregek szálltak partra ezen a szigeten, rómaiak és egyiptomiak, akiknek köszönhető Utópia megalapítása. Ezek az emberek megalkottak egy bizonyos ábécét, mely derékszögekéből és más geometriai alakzatokból állt; ilyen volt Utópia ábécéje. Egy mai ember hasonlóságot láthat a Morus Tamás által leírt utópiai írás és bizonyos szabadkőműves könyvek ábécéje között. Ezenkívül voltak bizonyos szabályok, melyek minden cselekedet vezérelvei voltak Utópián, és összehasonlíthatják ezeket a latin, görög és héber szövegekkel, és ez ismét emlékeztet bizonyos mai okkult testvériségek formuláira, melyek nagymértékben rejtettek, titkosak. Azt is kifejezetten állítja az Utópia-könyv, hogy római és egyiptomi bölcsök jelentek meg a szigeten, de semmit nem mond a kereszténységről.

Mármost, ez egy nagyon sajátos helyzet. Emlékezzünk, hogy Morus Tamás egy hívő katolikus, olyan, aki szellemi gyakorlatokat folytat. Ír egy „Utópia” című könyvet, leír benne egy szigetet teljes részletességgel és intézményeivel, de egy szó sincs benne a kereszténységről. Hogyan lehetséges ez? Említettük, hogy Morus Tamás olyan személy volt, aki szellemi gyakorlatokat végzett. Arra is emlékeztetünk, hogy kora egy átmeneti idő volt a 4. és az 5. kultúrkorszak között (a Görög-Római Kos-korszak és a Keresztény-Germán Halak-korszak között, a precessziós tavaszpont haladása szerint, de Steiner a korszakok zenitjeit vette kezdeteknek; vö. a János Jelenések Könyvében a 7 gyülekezethez írt levelek.—A ford.), s hogy miként írtam le ezt a periódust, amikor említettem olyan embereket, mint Pico della Mirandola, Savanarola, és másokat. Azt is említettük, hogy ezidőtájt már eltűntek a régi okkult képességek, az átlagos emberek számára ezek valóban eltűntek. Azonban ezek az okkult képességek elérhetőek voltak szellemi gyakorlatok révén, melyeket Morus Tamás is végzett.

Ha manapság valaki helyesen végez ilyen szellemi gyakorlatokat, képes lesz például látni az összefüggést a mindennapi gondolkodás és aközött, ami a lélek mélységeiből felemelkedik, mint egy magasabb szellemi világ észlelése. De valami más is megjelenhet, és Morus Tamás esetében ez történt. A szellemi gyakorlatai révén az alvási állapotában oly módon került át az asztrális világba, hogy képes volt teljesen más dolgokat tapasztalni, mint egy átlagos ember. Noha ezeket az asztrális világban élte át, nem tudta közvetlenül áthozni őket a tudatába. Behatóan tapasztalhatott bizonyos dolgokat a szellemi világban, de nem hozhatta át őket tudatosan, hanem egy oly módon, ahogy leírta ezeket az „Utópiá”-jában.

Mármost, nagyon jól felismerhetik, hogy amikor tanulmányozzák ezt az Utópia-könyvet – melyet a mai intellektuális emberek csupán a fantázia termékének tekintenek, de az, aki ismeri ezeket a dolgokat, megértheti őket, mint egy szellemi tapasztalás következményét, amely a közönséges gondolkodás és a szellemi tapasztalás között létezik –, nem jön létre kapcsolat a tudat és a tapasztalások között, ezek nem válnak tudatossá, hanem mintegy teljesen kényszerítőek maradnak. Lehet valaki a katolicizmus mártírja, amilyen Morus Tamás volt, egy nagyon vallásos katolikus, olyan vallásos katolikus, hogy azután úgy beszélnek róla, mint szentről. Azonban, amikor önöknek ilyen szellemi tapasztalásaik vannak, mint neki voltak az asztrális szférában, ez a tapasztalás elemi erővel működik. Amikor valaki ténylegesen belép az asztrális világba, az első dolog, amit itt tapasztal, az, hogy a háromdimenziós tér törvényei, melyeket a földön tapasztalunk, többé nem érvényesek. Azok a törvények, melyeket a geometriában tanulunk, csupán a külső, érzékleti világban érvényesek. Beszélhet valaki erről szimbolikusan, de

felismerheti, hogy a valóságban ez a szimbolikus kifejezés valami mást takar. Lehetetlen ugyanolyan módon beszélni az asztrális szférában tapasztaltakról, mint ahogy itt beszélünk az érzékleti világ dolgairól és lényeiről. Mint tudják, amikor az érzékleti világ dolgairól beszélünk, azt mondhatjuk: ez a nő itt ül, az a nő pedig ott. Azonban ennek nincs értelme az asztrális világban. Az asztrális világban hamar felismerhetik, hogy önök egy tér nélküli világban, egy „Scholországban” vannak, egy olyan világban, amely nélküli az érzékleti-fizikai világ térbeli kiterjedését. Ezért az „Utópia” szó helyes fordítása „Scholország” kellene legyen (gör. *ou* és *toposz* szavakból áll, ami ugyanezt jelenti.—A ford.). Így az „Utópia” szó a világnak egyfajta minőségére vonatkozik. Ez egy olyan világ, amelynek nincsenek térbeli elemei. És feltehetjük a kérdést: amikor Morus Tamás belépett ebbe a világba, mi volt az, amivel különösképpen szembetalálkozott?

Mármost, önök könnyen felismerhetik, hogy az okkult testvériségek is meríthetik a meghatározott praktikáikat az asztrális világból, így nem fognak meglepődni, amikor látják a hasonlóságot aközt, amit Morus Tamás belefoglalt az „Utópiá”-jába, és az okkult testvériségek szokásai között. Ezek a szokások egy okkult bölcsességből vetültek ki, ennek az asztrális világnak egy ősi megfigyeléséből, de ez az ősi megfigyelés eltűnt, és hagyományként él tovább a különböző testvériségekben. Vannak emberek, akiknek nincs alkalmuk betekinteni a szellemi világba, de azon tény révén, hogy olyanok, mint Morus Tamás, végeztek bizonyos szellemi gyakorlatokat, átkerültek a szellemi világba, és szembesültek hasonló dolgokkal, mint amelyek jelenleg léteznek a testvériségekben. Természetesen nem csoda, hogy számos okkult testvériségben olyan tanítások élnek, melyeket nem érintett a kereszténység. Morus Tamás esetében is azt találjuk, hogy mindaz, ami áthatja Utópia szigetének állami berendezkedését, visszamegy az ősi Egyiptom és az ősi Róma idejére, és nem szerepel benne a kereszténység. Ezek az okkult testvériségek nagy hangsúlyt helyeznek a tényre, hogy visszamennek az egyiptomi időkig, és még korábbi berendezkedésekig.

Mármost, hasonlítsuk össze azt, amit most mondtam, azzal, amit a keresztény világszemlélet lényegi alapjairól tudunk. Gyakran említettem, hogy a kereszténység azon a tényen alapszik, hogy az a szellemi erő, amelyet Krisztus nevével jelölünk, alászállt és átszellemítette Jézus testét életének harmincadik évében, és ez a Krisztus-erő fokozatosan kifejlődött benne azután, hogy felvette magába a két Jézus-gyermek lelkét. Mármost, mi történt valójában? Egy szellemi erő, amely a Golgotai Misztérium idejéig nem volt a földfejlődés része, beleszótta magát a földfejlődésbe a Golgotai Misztériumtól kezdve. Ameddig ez a szellemi erő a Názáreti Jézus testében élt, és azután átment a Golgotai Misztériumon, képes volt egyre mélyebbre és mélyebbre hatolni a földfejlődésbe, és folyamatosan, egyre szorosabban egyesíti magát a Föld további fejlődésével. Gyakran beszélünk erről. Ez az erő tehát a szellemi magasságokból, melyekben korábban élt, alászállt a fizikai föld szférájába.

Így, amikor az ősi tisztánlátó (szellemi látó) felemelkedett a szellemi világokba a Golgotai Misztérium korát megelőzően, természetesen találkozott a Krisztus-lénnyel a szellemi magasságokban. Ezért azok, akik próféták és hasonlók voltak, képesek voltak beszélni Krisztus majdani eljövételéről. Prófétálhattak erről, mert megtalálták Krisztust a szellemi világokban, és látták Őt a föld felé vezető útján. Napszellemnek tekintették, aki fokozatosan alászáll, hogy a Föld Szellemévé váljon. Ezek a próféták képesek voltak belelátani a föld jövőbeli fejlődésébe, amennyiben észlelték a szellemi magasságokban azt, ami végül egyesítette magát a földfejlődéssel. Ezért önök nem találhatják meg Krisztust a földön a Golgotai Misztérium előtti időkben. Nyilvánvaló, hogy azok, akik a Golgotai Misztérium előtt éltek, nem beszélhettek Krisztusról a földre vonatkozó tudományaikban, mert abban az időben Krisztus még nem jelent

meg a földön. De, amikor ezeknek az ősi misztériumoknak a beavatottai elértek egy bizonyos fokot, képesek voltak hírt adni Krisztus jövődő alászállásáról a földre.

Figyelembe kell venniük, hogy minden egészen más lett a Golgotai Misztérium óta; azóta teljesen a fordítottja igaz. Amikor a földfejlődést tanulmányozzák, megtalálják Krisztust, összeszövődve azoknak az embereknek az egész történetével, akiket áthatott a kereszténység; és az a történeti tézis, amely nem beszél Krisztusról, valójában nem igaz. A történész Ranke érzekelte ezt, és amikor már nagyon öreg volt, feltette a kérdést: tudható-e bármi a történelemtől, ha nem mutatjuk meg, hogy a Krisztus-impulzus él és belehat minden egyes jelenségbe? Azonban, amikor valaki felemelkedik azokba a világokba, melyekből Krisztus alászállt, hogy egyesítse magát a földdel, akkor Krisztust közvetlenül nem találja ott. Az embernek alá kell szállnia ezekből a magasságokból a földre, hogy lássa, hogyan egyesítette magát Krisztus a földdel.

Ez egy valóságos tény, és ez az alapja a szörnyű szorongásnak, mellyel bizonyos vallási hitvallások az okkultizmusra hivatkoznak. Ezek természetesen nem értik az igazi okkultizmust; nem értik, hogy Krisztust hogyan lehet megtalálni az igazi szellemtudomány segítségével. Mindezek a vallási rendek csak egy sekélyes okkultizmust látnak, amely azt mondja: Krisztust ma a földön lehet megtalálni, és amikor valaki felemelkedik a magasabb világokba, Krisztust nem találja ott. Így ezek a szorongó papok ennek az okkultizmusnak a terjedése ellen dolgoznak. Ezért van az, hogy itt, a mozgalmunkban gyakran jeleztük, hogy amikor valaki képes átlépni a határokat és belép a szellemi világokba, nem szabad elfelejtenie, amit okkult módon lehet tapasztalni Krisztussal kapcsolatban a föld szféráján belül. Ezt tanítja a valódi szellemtudomány; míg a sekélyes testvériségek vagy arról beszélnek az embereknek, hogy Krisztus csupán a földi észlelés számára jelenik meg, vagy arról, hogy maga Krisztus megtestesült Krishnamurtiban, akit Alcione-nek neveznek.

Helyezkedjünk most bele Morus Tamás helyzetébe. Ő gyakorlatokat végzett, melyek képessé tették arra, hogy teljes világossággal hivatkozzon Krisztusra. Mármost, egy jezsuita megpróbálja megőrizni magát a Krisztusra vonatkozó mindenféle torzítástól és tévedéstől, amelyek a világban megjelennek, és a jezsuita gyakorlatok révén védve van e torzításoktól. Morus Tamás nem ilyen jezsuita gyakorlatokat végzett; a szellemi gyakorlatok, melyeket végzett, nem tették képessé arra, hogy teljes tudatossággal belépjen a szellemi világba. Ha képessé vált volna teljes tudattal belépni a szellemi világba, természetesen észlelte volna, hogyan szállt alá Krisztus a földszférába; de Morus Tamás nem tarthatta meg a teljes tudatát. Ennek következménye az volt, hogy leírta, amit félig tudatosan tapasztalt a szellemi világban; ezért nem találják önök a kereszténységet Utópia szigetén.

Mármost, megérthetjük, hogy ha az Utópia-t valóban a közönséges tudat szempontjából írta volna, sosem illeszthette volna bele a vallási türelem eszméjét. De leírt valamit, ami nem lépett be teljesen a tudatába. A vallási türelmet azzal kapcsolatban hangsúlyozta, amit Utópiában észlelt; a hangsúlyt nem egy meghatározott kultuszformára helyezte. Magasabb értelemben a következőt mondhatta volna Morus Tamás: Sajnos, két lélek él bennem; az egyik lélek itt, a fizikai világban, a másik lélek pedig egy teljesen más világban él, az elalvás és a felébredés között, egy világban, melyben a Krisztus-impulzust nem lehet felfogni. Ha erről az alapérzéstről beszélünk, melyet érezhetett egy olyan személy, mint Morus Tamás, akkor azt találjuk, hogy nem rendelkezett a szellemi világ teljes okkult tapasztalásával, még ha küzdött is érte, hogy megszerezze. Amikor valaki a szellemi világba való belépés olyan módjára tekint, amelyet Morus Tamás alkalmazott, bizonyos szorongásokat találhat itt, de ezeket nem észleli a lélek, mint olyat, hanem csak azt, hogy egy ilyen szorongás-érzés többé-kevésbé el van fojtva a

tudatalattiban. És akkor más okokra találhatunk, hogy megmagyarázzuk, mit tapasztal vagy tesz valaki. Egy elfedett szorongás átalakul valami teljesen mássá a tudat számára. Mármost, Morus Tamás esetében azt látni, hogy ő átalakította ezt az elfojtott szorongást valami mássá, az okkult gyakorlatai révén. Ezeknek az okkult tapasztalásoknak a működése okozta, hogy Morus Tamás felfogta a szorongást a lelkében, de mi lett volna, ha ez a szorongás tudatos módon kerül a lelkébe? Mit mondott volna akkor Morus Tamás?

Tegyünk fel valamit, ami sosem lehetséges, vagyis hogy a következő lépett be Morus Tamás teljes tudatába. Láthatják, hogy amit leírt később az „Utópia”-ban, azt az asztrális világban látta, és ezt akarta leírni. Miért? Ha teljesen megragadta volna a szorongás, és ebből fakadóan írt volna, akkor a következőt gondolhatta volna: az embernek mindent meg kell tennie a jelenlegi világkorszakban, hogy behatoljon a Krisztus-impulzusba, és helyes értelemben megtartsa azt a lélek minden változásánál, az emberi fejlődés érdekében. Azonban, ha az emberek képesek valahogy visszatérni az ősi tisztánlátáshoz, akkor megértenék, hogy az „Utópia”-ja miért nem tartalmazza a Krisztus-impulzust. Ha valóban érzékelt volna a szorongást, azt mondta volna: „Védd meg magad attól, hogy eltávolodj a Krisztus-impulzustól.” Azonban ő valójában nem tapasztalta ezt a szorongást, ez a tudattalanjában maradt, és a következmény az volt, hogy leírta, ami a belső lényéből fakadt. Ez egy rejtélyt állít elénk, amikor látjuk Morus Tamás egész természetének nyilvánvaló ellentmondását.

Miután mindezt a lelkünk elé állítottuk, éljük bele magunkat azoknak az embereknek a helyzetébe, akik bizonyos okkult testvériségekhez tartoznak. Itt van nekünk Morus Tamás; megírta az „Utópia”-ját, ami nem olyan szörnyű dolog. Az „Utópia” megírása nem kellett volna, hogy olyan szörnyű büntetést vonjon maga után, amelyet a főbírák kiszabtak rá. De enélkül is egy gyanús személy volt, mivel VIII. Henrik szándékai ellen cselekedett. Azonban, tegyük fel, hogy voltak emberek, akik ezeknek a bírának a többségét alkották, akik ugyanakkor okkult testvériségekhez tartoztak. Ezek tanulmányozták, amit az „Utópia”-ban leírt Morus Tamás, és felismerték, hogy van ebben valami, amit ők meg akartak őrizni a misztériumaikban, és hogy ezt Morus írása elárulta. Ebben a könyvben mindenféle utalások vannak; nem csak egy áruulás volt benne, és megmutatkozik, ahogy ezek folytatják működésüket a külső emberi kultúrában. Ezért, amikor Morus Tamásra tekintettek, látták, hogy egy esküszegésről van szó, és ez az áruulás egy bizonyos ítélettel járt. Ha valaki megnézi milyen az ítélet az okkult misztériumok elárulásáért, azt találja, hogy ez azonos azzal az ítélettel, melyre utaltunk a fentiekben — azok a szörnyű dolgok, melyeket végül nem hajtottak végre Morus-nál.

Így láthatják, kedves barátaim, hogy a történelem megértéséhez nem elég figyelembe venni az ún. *fable convenue*-t, a szokásos mesét, amilyen valójában a jelenkori történelem, hanem ahhoz, hogy helyesen tanulmányozzuk a történelmet, képesnek kell lennünk mélyen behatolni az emberiség fejlődésébe, képesnek kell lennünk beelátni abba, ami ténylegesen lejátszódik az emberi lelkekben. Ily módon láthatják, hogy Morus Tamás halála egy nagy jel, és meg kell érteniük ennek a jelnek a létezését ahhoz, hogy megfejtsék a történelem számos rejtélyét. Ezeket a titkokat csak akkor lehet megfejteni, amikor valaki képes megismerni, hogyan játszanak bele az ilyen érzékfeletti impulzusok ezekbe a tényekbe, és ezeket a dolgokat csak a szellemtudomány segítségével ismerhetik meg. Ez számos esetben így van a történelmi fejlődésben. Sok esetben az, amit történelemnek neveznek, és csak kívülről foglalkoznak vele, pusztán egy külsőséges *fable convenue*, szokásos mese. Meggyőződhetnek ennek igazságáról, amikor valóban képessé válnak annak kutatására, ami ténylegesen történik azokban a lelkekben, akik részt vesznek az egyes folyamatokban, melyeket vizsgálunk. A jelenkor nagy követelményei közé tartozik, hogy megszabaduljunk a gondolatlanságtól, a gondolkodás hiányától, amely bizonyos összefüggésekben megjelenik, mert végsősoron senki sem értékelheti objektíven az anglikán

egyház értékét, ha nem tudja, hogy ennek az ún. „szent embernek”, az anglikán egyház megalapítójának, VIII. Henriknek a lelkében volt egy lehetőség, hogy kivégeztesse két feleségét. Amikor a dolgokat helyes megvilágításba helyezzük, úgy, hogy megismerhetünk számos dolgot a korokról, melyekben élünk, akkor gyakorolhatjuk ezeknek a dolgoknak az igazi kontemplációját. Akkor a lélek ösztönözve lehet arra, hogy kutassa, ami szükséges, mert ezek jelentős tények, melyek felfedhetik előttünk Morus Tamás egész életét, és az általa írt „Utópia”-t, amely bensőséges kapcsolatban van a történeti eseményekkel.

Mármost, kedves barátaim, az „advocatus diaboli” akadályt gördíthetett Morus Tamás szenttéavatása elé, de az opponense, a jó ügyvéd azt is mondhatta: „Minden okkultizmus az ördög műve.” És amikor valaki képes kimutatni, hogy Morus Tamás okkult alapokból kiindulva hozta létre „Utópia”-ját, akkor válik még szentebbé, mert akkor ellenállhat minden ördögi dolognak, ami az okkultizmusban létezik.

Az olyannyira végzettszerű jelenlegi korunkban szükséges megérteni, milyen szellemi tények és feltételek játszanak bele a külső történeti eseményekbe. Önöknek meg kell érteniük ezeket a dolgokat, mert amit most átadtam önöknek, az minden előadás alapvető szándéka, annak érdekében, hogy megértsék a jelentőségét annak, hogy a szellemi dolgok fényt vethetnek a külső történeti jelenségekre.

Forrás: Angol kiadás: *Things in Past and Present in the Spirit of Man*, GA 167, Lecture 8., [rsarchive.org](http://rsarchive.org). Eredeti: *Gegenwärtiges und Vergangenes im Menschengeste*, 8. előadás, pp. 185-205. (úitt a jezsuita államról Paraguayban), ld. Összkiadás, [anthroposophie.byu.edu](http://anthroposophie.byu.edu), vagy [anthrowiki.at](http://anthrowiki.at) és [katalog\\_ga\\_2002.pdf](#). Ld. még Thomas Morus-ról GA 171. és 173. kötetekben, Francis Bacon-ról GA 170. és 220. kötetekben.

## VIII. HENRIK ÉS MORUS TAMÁS

### — A materialista felfogás szerepe az emberi fejlődésben

*Dornach, 1916. okt. 1.*

Korábbi vizsgálódásainkban már igyekeztem bemutatni, hogy az emberiség történeti fejlődésében létezik egy bölcsességteljes vezetés, melyet csak akkor lehet felfedezni, ha valaki mélyebbre hatol, a szellemi alapokig. Annak érdekében, hogy ezt különösen az önök figyelmébe ajánljam ma, és néhány héten át, ezt különböző konkrét példákkal szeretném szemléltetni. Az emberek általában koruk gyermekei, akik úgy élik meg az eseményeket, ahogy jönnek, boldogságot vagy boldogtalanságot okozva, örömet vagy szomorúságot; a belső tapasztalataikat a kor impulzusaiból vezetik le. Bizonyos fokig reflektálnak is a dolgokra. De a történéseken való gondolkodásuknak nincs sok jelentősége, mivel korunk szellemi fejlettsége nem alkalmas, hogy teljesen behatoljon az okokba, melyek szellemileg a jelenségek mögött rejlenek.

Mármost, mint már rámutattam, annak, aki mélyen belemegy a kor eseményeibe, folyamatosan tudatában kell lennie annak, hogy az ún. civilizált emberiség jelenlegi tudatával, gondolkodásával és érzésével a társadalmi rend csupán néhány évtizedig fenntartható. Lényeges az emberiség számára az érzület és a gondolkodás újjáalakítása, számos eszme, felfogás, érzés

és akarati impulzus átalakítása, és a szellemtudomány kész hozzájárulni egy ilyen megújulás mélyebb megértéséhez.

A mai hivatalos történelem valójában kevésbé segít, hogy az ember megértse, miért mennek úgy a dolgok körülötte, ahogy. A hivatalos történelem legnagyobbbrészt nem vágyik arra, hogy a dolgok belső fejlődésébe tekintsen, hanem ehelyett regisztrálja, ami külsőleg történik, és a legegyszerűbb, legkényelmesebb módon arra tekint, mi történt korábban, mi az oka annak, ami történik. De amikor valaki ezen az egyszerű, könnyű módon visszavezeti a dolgokat az okaikra, ahogy a modern történelem teszi, igazi abszurdításokhoz jut el. Végsősoron arra a véleményre kellene jutnia, hogy legnagyobbbrészt — igen, talán a legszélesebb értelemben — nincs értelme a történeteknek, sőt ezek abszurdak. Ha a nézetek teljes következményeit vizsgáljuk, melyeket az emberek oly hajlamosak korunkban logikusan vizsgálni, az embernek el kell ismernie, hogy ezeknek nincs értelme, hogy ez egy nonszensz történelem. Vegyünk egy példát, hogy mindenki, aki tanulmányozza a külső történelmet, maga láthassa, miről van szó.

Tekintsünk például az angol orthodox felekezetre, az anglikán egyházra, melyhez számos ember tartozik; keressük meg ennek külső eredetét. Azt találjuk, hogy VIII. Henrik 1509-től 1547-ig uralkodott, és volt hat felesége. Az elsőtől, Aragóniai Katalintól elvált, és teljesen külsőleg tekintve ez a válás nagy történelmi szerepet játszott. A második feleségét, Boleyn Annát lefejeztette. A harmadik, Jane Seymour meghalt. A negyedikétől elvált. Az ötödiket, Katherine Howard-ot is lefejeztette. Csak a hatodik feleség élte túl, és ha valaki tovább kutatja a történelmet, azt fogja találni, hogy ez csupán egyfajta tévedés folytán történt! Egy másik sors volt eltervezve számára is. Utalok itt VIII. Henrik komplikált házasságaira, aki, mint tudjuk, 1509-től 1547-ig uralkodott, aminek kevésbé a történelmi tartalma a fontos, mintsem az, ami jellemének vizsgálatához vezet. Valaki csak akkor alkothat valamilyen fogalmat e személy jelleméről, ha tudja, hogy két feleségét lefejeztette, bizonyos számútól elvált és így tovább.

Mármost, tisztán történelmileg véve, az első válás Aragóniai Katalintól végtelenül jelentős szerepet játszott; csak két eseményre kell tekinteni, hogy ezt lássuk. Az első az volt, hogy VIII. Henrik, a Hit Védelmőzője, ahogy magát nevezte, azaz a katolikus hité, mely Rómából sugárzott ki, a pápa ellenfele lett, mivel az elutasította a házassága érvénytelenítését. Henrik a pápa ellenfele lett, a katolikus egyházé, mely a rendeleteit kibocsátja Rómából, és Henrik egyszerűen a saját hatalmából kifolyólag elválasztotta az angol egyházat a római katolikus egyháztól. Így egyfajta reformáció zajlott le, amely teljesen individualisztikus jellegű volt, miközben megmaradtak a régi szokások, szertartások és rituálék. Ez nem olyan volt, mint a protestánsoknál, akik valódi szellemi alapon, szellemi erővel keresték a megújulást. Minden megmaradt az egyházi jellegből, de az angol egyházat lemetszették a római katolikus egyháztól, egyszerűen azért, mert a pápa nem szentesítette VIII. Henrik válását. Ezért, hogy egy másik nőt vegyen el, ez az ember egy új egyházat alapított a népének, amely azóta is létezik.

Így rendelkezünk egy külső történelmi ténnyel, hogy sok millió ember élt vallási közösségben hosszú idő óta, mivel a király válása létrehozta ezt a vallási intézményt! Ez egy külső, történelmi tény. Vajon nem egy abszurdítás ez? Amikor valaki közelebről megnézi a dolgot, egy másik abszurdítás adódik ehhez, egy igazi belső abszurdítás, mert nem tagadható, hogy VIII. Henrik válása és az angol egyház megalapítása óta sok ezer ember talált valóban mély, belső, vallási életet a közösségen belül, mely az említett módon kialakult. Ez azt jelenti, hogy a történelemben létrejöhet valami a legkérdésesebb procedúra révén, és gyümölcsös lehet – és ténylegesen az volt – az emberi lelkek legnagyobb belső gyógyulása számára. A dolgokat csupán követni kell egy bizonyos következtetésig. Az ember általában átsiklik a dolgok alakulásán, de

ha valaki megfigyeli a következményeiket, világossá válik, hogy amikor valaki a tényekre tekint a mai nézőpontból, mindenféle abszurdításokhoz érkezhetsz el.

Már beszéltem egy tényről, ami megjelent, de figyelembe kell vennünk egy másikat is – Sir Thomas More (Morus Tamás) kivégzését, aki Pico della Mirandola legjelentősebb és leghitelesebb tanítványa volt. Ő írta az *Utópia*-t, egy csodálatos művet, melyben egyfajta látnoki szemlélettel megteremtette az emberek közötti társadalmi kapcsolat egy eszméjét. Ma nem tárgyalhatom részleteiben, de egy másik alkalommal sort keríthetünk rá. Valaki láthatja, hogy Pico della Mirandolának ez a tanítványa, Morus Tamás a könyvében egy bizonyos atavisztikus tisztánlátásból fakadóan létrehozta a társadalmi rend egy képét. Hagyjuk most azokat az embereket, akik olyan okosan gondolkodnak ennek a képnek a gyakorlatiasságáról; ebben a műben zsenialitás van, egy zseni impulzusai élnek benne.

Noha egy ilyen kép nem alkalmazható közvetlenül a külső világban, mégis pontosan ilyen képek vannak Johann Gottlieb Fichte szavaiban, melyeket a jó társadalmi és más eszmékről mond. Ő megfigyelte, ahogy az emberek újra és újra azt mondják: „Igen-igen, mindig jönnek gondolkodók, akik mindenféle eszmékről prédikálnak, de közben gyakorlatiatlan emberek; nem lehet használni az eszméiket!” Az ilyen ellenvetésekre válaszul Fichte azt mondta: „Tudjuk, hogy az ilyen eszmék közvetlenül nem alkalmazhatók a gyakorlati életben, épp úgy tudjuk, mint azok, akik ilyen ellenvetéseket tesznek – talán még jobban tudjuk. De azt is tudjuk, hogy ha az élet valóban előrehalad, folyamatosan ilyen eszmék szerint kell alakítani. Azok, akik semmit sem akarnak tudni az ilyen eszmékről, csak azt tanúsítják, hogy az emberiség fejlődésében ők nem számolnak ezekkel. Bárcsak a Jóisten a kellő időben adna nekik esőt és napsütést, és, ha lehet ételt és italt, és jó emésztést is, és ha ezek megvannak, jó gondolatokat is, korról-korra!” Így beszél Johann Gottlieb Fichte, és jogosan. Ezek végülis az emberiség ideáljai, melyek megvalósulnak a világban, noha más erők és más impulzusok is működnek velük együtt; az eszmék nem mindig közvetlenül működnek, hanem közvetetten.

VIII. Henrik hatására azonban számos vádat hoztak fel Morus Tamás ellen, és kivégezték. Ez a kivégzés és az angol egyház megteremtése pontosan az a két esemény, melyeket közelebbről meg kell vizsgálnunk, ha mélyebb értelmükben akarjuk megismerni őket. Csak akkor érthetjük meg, hogy ez a sajátos fejlődés miért vett egy ilyen irányt, ha megnézzük azokat a rendkívüli személyiségeket, akik megjelentek a VIII. Henrik uralkodását és tevékenységét követő években.

Fontoljuk meg elsőként azt a tényt, hogy egy vallási intézményt hoztak létre egy válás kapcsán. Mint már mondtuk, nem kell semmilyen különleges következményének lennie az egyén számára, ha vallásilag elhajlik. Megtalálhatja az üdvösségét, számosakkal együtt, még egy olyan egyházon belül is, melyet a fenti módon alapítottak. De a vallási kérdésnek az azóta lezajlott történeti fejlődésével kapcsolatban ténylegesen látjuk, hogy egy vallási közösség ilyen külső létrehozása révén valami teljesen rendkívüli történt. Ennek megértése érdekében meg kell figyelni, mi ment végbe annak a civilizációnak a szellemi impulzusából fakadóan, melybe ez a vallási intézmény behelyeződött. Objektíven tekintve a dolgokat, világossá válhat, hogy a délnyugatról érkező szellemi befolyások gyengülni kezdtek, és az Angliából jövő kulturális befolyások folyamatosan növekedtek. Az angol szellemi kultúra befolyása egyre erősebb lett, először nyugaton, azután az egész európai kontinensen. Ha valaki a 18-19. századi Európában szellemi értelemben működő erősebb befolyásokról akar beszélni, természetesen figyelembe kell vennie az Angliából eredő impulzusokat. Megjelennek bizonyos emberek az angol civilizáción belül, akiket ez a kulturális impulzus ösztönöz; Franciaországban is megjelennek személyek, akikben ezek a kulturális impulzusok élnek.

Angliában például színrelép a rendkívül hatásos filozófus, Locke. Igaz, hogy ma nem túl sokan ismerik, de az ilyen emberek hatása ezernyi kulturális csatornán keresztül beárad, mely hatás ismeretlen a külső életben. Locke-nak óriási hatása volt Voltaire-re, aki nagyban befolyásolta az európai gondolkodást. Ez a befolyás visszavezethető Locke-ra. Nagyon sok minden származik közvetlenül abból, amit Locke-Voltaire hatásnak nevezhetünk! Nagyon sok gondolat nem terjedt volna el Európában, ha ez a Locke-Voltaire hatás sosem létezett volna. Mennyire más szerepet játszott volna a politikai és társadalmi élet Európában, ha az európai lélek nem ilyen gondolatokból táplálkozott volna. Franciaországban például ugyanezeket az impulzusokat látjuk a mérhetetlenül befolyásos Montesquieu-nél. Ha azután szélesebb befolyásokra tekintünk a kontinensen, látjuk, hogy Hume révén, és később Darwin révén, az emberi gondolkodást forradalmasították. Ahogy Locke és Voltaire révén, úgy Hume és Darwin révén is látjuk, hogy egy rendkívüli befolyás működik. És itt van Karl Marx, a modern szocializmus alapítója, akinek hatása felmérhetetlen az ún. „művelt” emberek körében, annyira széles körű. Amikor Marx elkezdte tanulmányait az alapvető műve, *A tőke* megírásához, Angliába ment. Bizonyos, hogy hegelianizmus élt Marxban, de egy darwinizmussal színezett hegelianizmus. Aki tanulmányozza más európai országok alkotmányait a 19. században, és alkotmányos konfliktusaikat, felismerheti, hogy milyen mély volt a hatása az Angliából jövő kulturális impulzusoknak. Minderre itt csak utalhatok.

Ha azonban megvizsgáljuk azokat a rendkívüli személyiségeket, akik Európának egy bizonyos alakot adtak, mindegyikükben találunk egy különlegesen fejlett, absztrakt, racionális gondolkodást, ami kiváló eszköz a fizikai világ kutatására, és a vele való foglalkozásra. Lockenál és Voltaire-nél, Montesquieu-nél és Hume-nál és Darwin-nál is, mindenben, ami tőlük eredt, élt egy képesség, ami átkerült az európai gondolkodásba és érzésvilágba, úgy, hogy azokat is, akik semmit sem tudtak erről, ma is mélyen befolyásolja. Ez a képesség létrehoz egyfajta gondolkodást, amely kiváltképp alkalmas a világ materialisztikus viszonyainak a megértésére és kezelésére, és egy társadalmi rend létrehozására, amely materialisztikus összefüggésekre épül.

Mármost, látunk egy bizonyos kísérőjelenséget, amely mindezekben a gondolkodókban megjelenik, és nem szabad figyelmen kívül hagyni. Ezek buzgó és olykor ragyogó gondolkodók, éles elmék, akik az anyagi dolgokat részesítik előnyben, de valamennyien olyan gondolkodók, akik sajátosan viszonyulnak az ember vallási fejlődéséhez, határozottan visszautasítva a vallási életről való gondolkodást. Nem egy közülük — mind Locke, mind Hume, vagy Darwin és Montesquieu — készséggel alkalmazza a gondolkodást arra, amit a vallási étellel való foglalkozásnak tekint. De egyikük sem tárgyalja ezt a vallási életet. Ezt elfogadják abban a formában, amelyben történetileg kialakult. Számukra általánosan elfogadott, hogy valaki katolikus vagy protestáns, ahogy francia vagy angol. Ez azt jelenti, hogy valaki elfogad valamit, ahogy van; nem vitatja; hanem alkalmazkodik hozzá, és úgy hagyja. De egyikük sem enged a témát a gondolkodás tárgyává tenni. Az olyan energikus és éles elmék, mint Hume és Montesquieu, érzik, hogy a vallási életnek meg kell maradnia, és el kell ismerni a külső életben, de a megkülönböztetési képességet, melyet valaki az anyagi dolgokban teljességgel alkalmaz, nem engedik be azokba a dolgokba, melyek a szellemi szférára vonatkoznak.

Ez egy közvetlen történeti következménye a VIII. Henrik által létrehozott merev, angol vallási szervezetnek. Ez a dolog belső jelentősége. Ez a hangulat, amely kiáradt számtalan európai impulzusra, attól a tényről függött, hogy egy bizonyos vallási intézményt azáltal hoztak létre, hogy egy ember el akart válni — ami bárki más számára teljesen közömbös dolog. Egy közömbös dolog, egy ember válási óhaja áll az ügy forrásánál, és az eredmény egy hangulat, melyben az ember már nem ezzel foglalkozik, hanem hagyja fennmaradni nemzedékeken, századokon keresztül. Ez a gondolkodásmód a vallási dolgokkal kapcsolatban csak egy ilyen

történeti eseményből jöhet, melyre alapozódott. Csak akkor találhatjuk meg a helyes összefüggéseket, ha a dolgokat belső szempontból tekintjük.

Mármost, ami a másik eseményt illeti, Morus Tamás kivégzését, ez 1535-ben történt. Ekkor különböző okokból kivégeztek egy embert, aki a szellemi világba tekint, bár egy torz, karikatúrisztikus formában. Őt kivégezték. Ma nem mehetek bele a belső okokba, de külső értelemben az történt, hogy nem csatlakozott azokhoz, akik az uralkodót egyúttal egyházfőnek is elismerték; azaz Morus Tamás nem ismerte el az angol egyház elválását Rómától. Amikor egy ilyen ember átmegy a szellemi világba, a lélek leveti a fizikai testet, azután megmarad, amit fizikai testben is átélt, a mély betekintés a szellemi világba. Ez megmarad, és ez tovább él a világban, mint ok. Amit Morus Tamás észlelt a szellemi világból, miközben a fizikai testben oly szorosan egyesült vele, majd a lelke átment a halál kapuján, ez ilyen feltételek között nagy hatást gyakorolhat a korra, amely azután következik.

Így ez a két áramlat működik egyszerre. Egy külső, melyet leírtam, amely indifferens a vallási élet irányában, noha ortodox módon teljesen elismeri azt, és egy lélek, amely erőteljesen fejlődik, mert fizikai testben tapasztalta az érzékfelettit, és kisugárzik a következő fejlődésre. Ez beáramlik a másik szellemi atmoszférába, melyet nyolc nappal ezelőtt jellemeztem (1916. szept. 25.). A 14. századtól a 19. századig kiterjedő szellemi atmoszféra, mint tudjuk, ugyancsak át volt itatva impulzusokkal, melyek a templárius lovagok üldöztetéséből és halálából eredtek.

A templárius lovagrendet 1119-ben alapították, és részt vett az első kereszteshadjáratban. Azután elterjedt Európában, és az adott feltételek között számos lovag vált Szép Fülöp kapzsiságának, aranyhűségének áldozatává. Mint említettem, ezt már leírtam önöknek, de nézzük meg még egyszer, hogy ezeket a lovagokat hogyan áldozták fel. Fordítsuk figyelmünket ismét arra, amit bemutattam az események tényleges folyamatáról, nevezetesen, hogy a lovagok közül megkínóztak számosakat, akik előzőleg egy keresztény beavatáson mentek át, a templárius rendben élő eszmék és impulzusok révén. Hagyjuk a rágalmakat, melyek állítják, hogy a templárius lovagok milyen hírhedt dolgokat műveltek; az, hogy ezek nem igazak, igazolja a történelem. Kivételek természetesen mindig léteznek, de a rágalmak lényegében nem igazak. Amit a templárius rendben kultiváltak, az az volt, hogy a rend minden tagjában meggyőződéssé kellett válnia, hogy a vére nem hozzá tartozik, hanem azért van, hogy megismertesse a nyugati emberiséggel — és bizonyos fokig a Kelettel is — a Golgotai Misztérium szellemi tartalmát. Ami a lovagokba áramlott a Golgotai Misztérium iránti bensőséges odaadásukból, fokozatosan egyfajta keresztény beavatássá vált, úgy, hogy közülük számosan ténylegesen bepillantottak bizonyos fokig a szellemi világokba. Ezáltal azonban ki lettek téve egy nagyon sajátos veszélynek, amikor tudatuk letompult a kínzások közbeni haláltusák révén, ahogy több száz esetben történt. Tudatuk elsötétült a kínzás által; ébrenléti tudatuk lebénult, és a tudatalatti felszínre került. Mindazok a kísértések, melyeknek ki van téve az, aki ilyen szellemi magaslatok felé törekszik, a kínpadon felszínre kerültek. Így az történt, amit Szép Fülöp előre látott; a maga módján inspirálta őt a kapzsiság és pénzsóvárság szelleme, ahogy leírtam. Az történt, hogy nagy számú lovag egy tudattalan állapotban nem csak a keresztény vallás és a Golgotai Misztérium megtagadásának súlyos vádját ismerte be, egy példátlan beismerő vallomást tett, amely a kísértésekből származott, hanem más bűnökkel is vádolták magukat. Bizonyos számú lovag azután visszavonta ezeket, amikor elengedték őket a kínpadról és a tudatuk visszatért; mások nem tudták visszavonni. Röviden, a lovagok közül végül 54-en kegyetlen halált haltak, beleértve a rend fejét, Jacques de Molay-t.

A lelkek így átmentek a halál kapuján, nemcsak azok, akik ébredő tudattal tekintettek a szellemi világba az elért keresztény beavatás és a Golgotai Misztérium titkainak befogadása

révén, hanem azok is, akik tudtak valamit a fejlődésről és dolgozhattak rajta azért, hogy megismerték az emberi erőfeszítésekkel szembenálló erőket, melyekről ajkuk beszélt a kínpadon, amikor magukat vádolták a bűnökkel, ártatlanul. Ezek a szörnyű, rettenetes tapasztalatok egy megfelelő formát öltöttek, amikor ezek a lelkek a szellemi világban voltak. Már utaltam rá, hogy miután ezek a lelkek eltávoztak a halál kapuján át, hogyan áramlottak azután impulzusok tőlük, és működtek az érzékfeletti impulzusokban a 15. századtól a jelenkorig. Az inspiráció, amely különböző tehetséges személyiségekben élt, előjött azon tény folytán — ha valaki megfigyeli ennek okát —, hogy a lelkek felvitték a szellemi világba, amit először azért tapasztaltak, aminek Szép Fülöp alávetette őket a haláluk előtt.

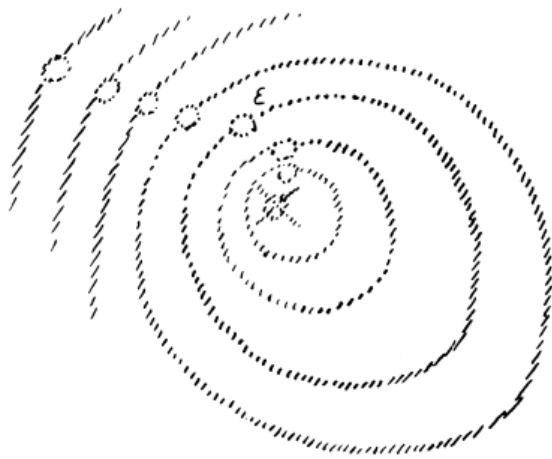
Mindig volt egy előkészület arra a korra, melyben ma élünk. Ezeket az okokat, és számos másokat kellene először leírni, hogy teljesen megértsük, milyen gondolatok közé helyeződik valaki, mikor megszületik. Ami kiáradt az eseményekből, felfedezhető mindenben, ami élt; ez természetesen igazolható a történelemben. Csupán egy példára utalok, de számos példa van. Abban a korszakban melyről beszélek, keletkezett egy leghatékonyabb nevelő hatású könyv, a *Robinson Crusoe*. Gondolják csak meg, hogy ennek a könyvnek az eszméi mennyire ismerőssé váltak a gyerekkor legkorábbi, legsebezhetőbb szakaszában. Ez a könyv nem csak több száz kiadást ért meg az eredeti formájában, és lefordították minden nyelvre, hanem minden elképzelhető nyelven újratemették. Nemcsak cseh, magyar, spanyol, francia, német, lengyel és orosz, hanem más fordításokban is. Mindezek a nyelveken új alkotások jöttek létre Defoe szellemében. Azt, hogy mi élt ebben, hogyan formálódik a lélek ezáltal, rendszerint egyáltalán nem vizsgálják. Az egész *Robinson Crusoe* elgondolhatatlan lenne, ha nem előzték volna meg azok az események, melyekre utaltam.

Mindezeknek a dolgoknak belső összefüggéseik vannak, és ez igaz a legkisebb részletekig. Ma az ember egy város egyik utcájából a másikba sétál, ilyen vagy olyan dolga miatt. Legfőképp a közvetlen okra gondol, ha egyáltalán gondol valamire. Azt a tényt, hogy nem tenné meg a sétáját, sem a dolgával nem foglalkozna, ha mindaz, amit említettem, nem jött volna létre korábban, ezt egyáltalán nem veszik figyelembe. Általában véve, a belső összefüggéseket csak kevésbé figyelik meg. Gyakran felhívtam a figyelmet arra, hogy az emberek milyen ritkán hajlamosak odafigyelni a belső összefüggésekre. Például valaki, aki a dolgokra teljesen külsőségesen tekint, néha talán csodálkozhat, hogy ki építette a Szt. Gotthárd-alagutat. Mostanság nem épülnek alagutak, ha csak bizonyos számításokat nem végeznek el a differenciálszámítással. A Szt. Gotthárd nem csupán azok által épült, akik a köveket pakolták, hanem egyáltalán nem épült volna meg a számítások nélkül. A magányos gondolkodó, Leibniz hagyta ránk a differenciálszámítást; így ő volt a társépítő. Mindez része ennek. Ezt csupán az értelmezés végett mondom; a példa önmagában nem sokat mond; ez csak megvilágítja a dolgokat.

Korunk mindezen hatások alatt áll — a gondolkodás és korunk egész megjelenése —, ahogy jellemezni próbáltam. Most egy meghatározott sajátosságot emelnék ki erről a korról. Az uralkodó hit szerint ez a kor nemcsak két lábbal áll a valóságban, hanem kezeivel, és ténylegesen az egész testével is. Korunk büszkesége, hogy-ne-mondjam arroganciája, hogy az emberek úgy hiszik, mélyen benne állnak a valóságban. Mérheterlenül büszkék erre. De egy későbbi kor meg fogja mutatni, hogy a gondolkodás tekintetében korunk egyáltalán nem a valóságban gyökerezik; sokkal kevésbé, mint egy előző kor. Mít fog tanítani egy későbbi kor? Természetesen nem fogják tagadni, hogy korunk jelentős gondolatokat és eredményeket produkált. Megjelent a kopernikuszi világmép, Galilei megteremtette a modern fizikát, Kepler a modern asztronómiát, lett galváns, voltos elektromosságunk, mindazzal, ami ebből alakult ki, lett gőzmozgató, és így tovább. A gondolatok, melyek kialakultak ebben a korban, átütöek, nagyszerűek. Az emberek

újra és újra hangsúlyozzák, bár nem ugyanazokkal a szavakkal, hogy mennyire tudatosak, hogy milyen nagyszerű a haladás a korábbi korok embereinek csacska babonáihoz képest. Röviden, az emberek teljesen meg vannak győződve, hogy például Kopernikusz végre bebizonyította a tényt, hogy a nap áll, vagy talán van egy saját mozgása. Akárhogy is van, a nap nem a föld körül kering 24 óra alatt, hanem a föld forog, és a nap körül is kering az év során, etc. Ezeket a dolgokat jól ismerik. Úgy tekintik ma ezeket, mintha az ember végre elvetette volna a ptolemaioszi világkép régi babonáját, és az igazságot állította volna a korábbi tévedés helyére. A korábbi emberiség mindenféle botorságban hitt, mivel az érzékeiben bízott. A legutóbbi idők embere azonban végül elérkezett ahhoz, hogy a napot középen látja, és a Merkúr, Vénusz, Föld, Mars, Jupiter és a Szaturnusz ellipszis-pályákon kering körülötte — az Uránusz és a Neptunusz pedig a legkülső körben. Végre tudjuk ezt. Végre tudja az ember, hogy az év folyamán a föld kering a nap körül, és így tovább. Valóban csodálatos a fejlődés!

Nem vagyunk már messze attól a kortól, melyben meg fogjuk érteni, hogy mindez mit jelent. Az igazi valóságnak egyáltalán semmi köze azokhoz a szellemi hatalmakhoz, melyekre Kopernikusz, Kepler és Galilei hagyatkoztak; a lényeg, hogy meghatározott képességek jelentek meg az emberi fejben. Ami számít, az emberiség nevelése a föld nevelése révén.

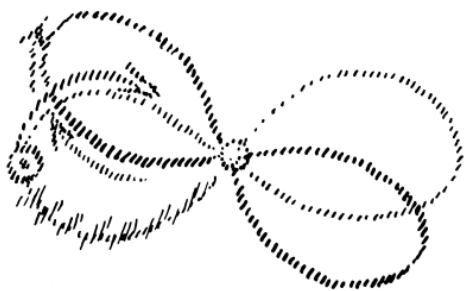


Ezáltal az emberiség egy időre kénytelen volt így gondolkodni a kozmoszról, hogy egy bizonyos módon a gondolatain keresztül nevelődjön. Ezzel foglalkozott a világ bölcs vezetése. Ha valaki szellemileg kezdene az anyagra tekinteni — nem pusztán külsőlegesen, matematikailag vagy fizikailag, mint Kopernikusz, Kepler, Galilei és különösen a követőik tették —, akkor egyéb figyelemreméltó dolgokra is rájönne. Valaki azt mondja erre: „Rendben, most van egy fizikai kozmikus rendszerünk; amikor ezt tanulmányozzuk, mint tudjuk, számolnunk kell, és geometriailag kell foglalkoznunk vele, ahogy ma tanítják gyakorlatilag minden elemi iskolában.” De szellemileg a dolgok másképp vannak. Egy megfigyelő képes meglátni a szellemit, ahogy a következő példán láthatják. Észrevehető a nap egy bizonyos mozgása, amely ezt a pályát írja le:

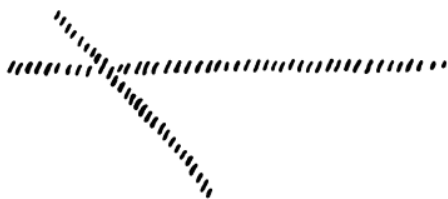


Egy bizonyos pontból nézve ez a nap pályája; de amikor ezt a vonalat meghúzó, és a nap visszakanyarodik ismét, a pont nem találkozik pontosan a korábbi ponttal; ez valamiképpen fölé kerül. Ez a nap valódi mozgása, amit szellemileg lehet észlelni.

De a föld is tesz bizonyos mozgásokat az év során. Szellemileg megfigyelve ezt a pályát írja le:



Ezt háromdimenzióban kell lerajzolniuk. Ha a nap pályáját egy síkban rajzolják le, akkor a föld pályája ezen a síkon helyezkedik el — így néz ki oldalról. Ha ide húzzuk a nap pályáját, mint egy vonalat, a föld pályája így helyezkedik el:



De, mint láthatják ebből, van egy pont a kozmoszban, ahol a nap és a föld együtt vannak, de nem egyidőben. Amikor a nap a saját útját járja, vagy inkább elhagyja ezt a pontot az útja negyedénél, a föld elkezd a mozgását azon a ponton, melyet a nap elhagyott. Egy bizonyos idő után ténylegesen azon a ponton vagyunk a kozmikus térben, ahol a nap volt; követjük a nap útját, keresztezzük, és az év egy bizonyos pontján ugyanott vagyunk, ahol a nap volt. Aztán a nap és a föld tovább mennek, és egy idő után a föld gyakorlatilag ismét azon a ponton van, ahol a nap volt. A földdel együtt ténylegesen átmegyünk a térben azon a ponton, ahol a nap volt. Keresztülvitorlázunk rajta. De nem csak keresztülvitorlázunk, mivel a nap hátrahagyja tevékenységének eredményeit a térben, melyet átszelt, úgy, hogy a föld belép a nap által hagyott lenyomatokba, és keresztezi azokat — valóban keresztezi őket. A térnek élő tartalma van, szellemi tartalma, és a föld belép ebbe és keresztezi, átvitorlázik azon, amit a nap hívott elő.

Így néz ki a dolog szellemileg. Szellemileg ilyen vonalakat kell húznia valakinek, amikor a föld és a nap pályájáról gondolkodik. Van egy hasonló kapcsolat más bolygóknál is. Bizonyos időnként nagyjából ott vagyunk, ahol a Merkúr volt, és így tovább. A bolygók nagyon összetett mozgásokat végeznek a világűrben, és egymás lenyomataiba lépnek. Jelenleg egy külső képünk van a naprendszeréről, egy tisztán geometrikus kép. Ehhez hozzá kell adni a másik képet, és csupán a kettő együttesével fogja elérni a későbbi emberiség azt a világképet, amire szüksége lesz.

Most önöknek mondtam el ezeket a dolgokat, de képzeljék el egy pillanatra, hogy ezt előadják egy asztronómusnak, egy csillagásznak. Azt mondaná erre: „Bárki, aki ilyeneket mond, elvesztette az eszét, megőrült; mindez lehetetlen.” De nem volt oly rég, hogy egy híres Tudományos Akadémia tagjai is azt mondták, amikor a földre lehulló meteoritokról volt szó, hogy „ilyet értelmetlenség állítani!” Ez valóban nem túl régen történt; számos hasonló dolgot lehet említeni. Ma az ortodox fizikában valaki elismeri az ún. energia-megmaradás törvényét, mint alapvető törvényt. Az elsőt, aki erről beszélt, Julius Robert Mayer-t, a bolondok házába zárták. Természetesen százával lehet ilyen történeteket mesélni. De a lényeg az, hogy láthatják abból, amit elmondtam önöknek — csupán példaként —, hogy az asztronómiai gondolkodás természete, ami csodálatosan hatékony volt a 16. századtól a 19. századig, inkább azt a képességet hozta el, ami eltávolította az embereket a valóságtól. Az emberek egyáltalán nem állnak két lábbal, két kézzel és a testükkel a valóságban, mint hiszik, hanem átadják magukat a legfantasztikusabb eszméknek, melyeket valóságnak hisznek. Az embereket így kellett nevelni ezekben a századokban. Átadták magukat a külső természetről alkotott fantasztikus eszméknek, azért, hogy ne egyesítsék magukat a külső eseményekkel a régi módon, hanem a fantasztikus eszmékre való képesség révén jobban megszerezzék a belső én átélését. Ez az átélés nagyban megerősödött az embereken az elmúlt néhány évszázad folyamán, e fantasztikus eszmék révén. Ez megtörtént; az ego átélése bizonyos időre létrejött az emberiség fejlődéstörténetében. Most egy asztronómiai példát választottam, de minden területen be lehet mutatni, hogyan követett az emberi fejlődés egy pályát az elmúlt századokban, ami elvonta az embert az igazi valóságtól.

Mármint, önök megkérdéshetik, hogy az emberek korábban tudtak-e ezekről a dolgokról, hogy a földdel együtt belépünk a nap nyomaiba, hogy évente kétszer ott vagyunk, ahol a nap működött a világtérben? Tudtak-e erről valaha bármit is az emberek? Igen, korábban tudtak erről, és könnyen be lehet bizonyítani történetileg is, hogy tudtak róla. Képzeljék el, hogy egy ember tudja, valóban tudja, hogy egy bizonyos időben az év során a föld a pályáján úgy keresztezi a nappályát, hogy a föld belép a nap nyomaiba és követi. Ennek fordítottja történik, amikor a föld ismét visszafordul a másik oldal felé. Először az történik, mintha a nap leszállna a földpálya alá, és másodszor mintha a nap felemelkedne és a földpálya alászállna. Először az ember felfelé mozog a földdel, a nappálya fölé, miközben a nap nyomai alászállnak; azután lefelé mozog, és

átmegy a nap nyomai alá. Mit mondhat az ember, aki ismeri ezt, és aki meg is tudja erősíteni ezt? Képes megismerni, hogy azon a ponton, ahol a földpálya keresztezi a nappályát, átkel azon a helyen, ahol a nap tartózkodott. Mit mondhat egy ilyen ember? Azt mondhatja, hogy ez egy különösen fontos időszak számunkra, mert azon a helyen vagyunk, ahol a nap volt. Ez kifejeződik a szellemi atmoszférában, és valaki megtalálhatja a képet, amit a nap hagyott maga mögött az éterben. És itt, ezen a ponton az időben, az ember egy ünnepet alapít! Az ősi misztériumokban két ilyen ünnepet tartottak, melyekről halvány emlékek maradtak a mai korra, de az összefüggést már nem ismerik. Ezzel nem akarok egy időpontot kiemelni, de az ősi misztériumokban tudták, hogy mikor keresztezik a nappályát, mikor találják meg az éterben a nap tartalmát, ami mögötte megmaradt. E tudás korszakában helyes volt ünnepeket tartani az év meghatározott szakaszaiban.

A mai tudásukkal az emberek el vannak különítve ezektől az összefüggésektől. Nem is értékelik sokra ezeket a dolgokat, mivel azt mondják: „Miért jó nekem, ha tudom, hogy ugyanazon a ponton vagyok, ahol a nap volt? Mit használ ez nekem?” Így beszél a mai ember. De az ősi egyiptomiak például a misztériumaikban nem így beszéltek. Annak a hónapnak a tizenötödik napján, amelyről tudták, hogy a föld áthalad azon a ponton, melyet a nap elhagyott, Ízisz papnőit kérdezték, akik felkészültek erre a templom szentélyében. Tudták, hogy a meghatározott szellemi előkészület révén, melyen ezek a papnők átmentek, Ízisz világosságot hozhat, amit tapasztalni lehet, amikor a föld keresztülmegy a nap auráján, és a papok leírhatják, amit a papnőktől hallottak, például: „Esős év jön, vess magokat ekkor és ekkor...” Röviden, ez tisztán gyakorlatias volt; vagyis az életvezetés szempontjából fontos dolgokat feljegyezték a következő évvel kapcsolatban. Az egyiptomiak ilyen irányítások szerint éltek, mert ismerték, hogyan működik a menny a földön.

Ez volt az, amit kutattak. Aztán eljött a hanyatlás ideje, amikor ezt a tudományt elárulták az Ozirisz-Ízisz kultusz ellenfelei. Az egyetlen mód, hogy megvédjék magukat — ez a külső esemény ismét kapcsolódik az Ozirisz-Ízisz mondához — ettől kezdve az volt, hogy tizennégy különböző templomban végezték azt, amit korábban, az ősi Egyiptomban csupán egy templomban végeztek. Ez volt az élet művészete, melyet az év folyamán gyakoroltak, miközben keresték a szellemi befolyásokat a földi életre.

Korunk emberisége teljesen elszakadt ettől az éggel való kapcsolattól, mert az lett a feladata, hogy az impulzusok és ösztönzések homályából megtalálja az utat a tiszta én-átéléshez. Az én tevékenysége nem volt erős abban az időben, mikor az emberek pusztán az égi erők eszközeivé tették magukat, az én nem működött erősen, mikor a pap így tanította a közvetlen tanítványait: „Itt állnak a Plejádok; amikor itt vannak, akkor kezdődnek Ízisz napjai; ekkor látnunk kell, hogy amit prófétikusan tanulunk, a legjobb út a felkészüléshez a következő évre.” Ezek a régiók teljesen az univerzumon belül helyezték magukat, ahogy egy sejt is része a szervezetünknek. Az emberiség csupán úgy válhatott individuálissá, személyessé, ha egy meghatározott korszakban kiszakította magát ebből az összefüggésből, ha mindazok a szellemi képességek, melyek közvetítették ezeket az összefüggéseket, egy alvási állapotba kerültek. Ily módon kialakult egy alvás a szellemiek vonatkozásában, az emberiségnek a legmélyebb alvásba kellett merülnie a szellemi dolgokkal kapcsolatban a 14. század óta. Egy alvó kultúra alakult ki, de most eljött az idő a felébredésre.

Nem szabad azt mondani: „Bírálom a teremtést és a teremtőt; miért hagyta, hogy elaludjunk?” Ez azt jelenti, hogy valaki a saját intellektusát fölébe helyezi a kozmikus bölcsességnek. A földfejlődés folyamán az emberi fejlődésnek át kell menni az alvási periódusain, éppúgy, ahogy az egyes embernek is el kell aludnia a huszonnégy óra folyamán. A szellemi képességek, melyek világgépek, mélyalvásba kerültek az említett századokban.

Másrésről az ember geometrikus vonalakat álmódott a térben, álmodta a kopernikuszi, galilei-i és darwini világkép álmát. Az embernek szüksége volt erre az álomra, erre a tréningre, még akkor is, ha egy meghatározott valóság illúzióját tapasztalta az álom révén. Végso soron ugyanez a helyzet az alvásunkkal. Este elfáradunk és aludni megyünk. Azután frissen ébredünk, egy belső realitásérzéssel. Ha az emberiség tovább fejleszti az ősi szellemi képességeket, és ezek nem hunytak volna ki, akkor az emberek elfáradtak volna, és nem érték volna el a valóságot. Pontosan azáltal jutottak el a valósághoz, hogy gondolkodásukban, észlelésükben, és társadalmi életükben is, elhagyták a valóságot. Mivel ezek a képességek elaludtak, az elmúlt századok egy megújulást és felfrissülést hoztak az emberiségnek. Bizonyos szempontból az emberiség szabadabbá vált, mint a korábbi századokban volt, és újra vissza fogja szerezni a szellemi megismerést — és később a szellemi erőt —, hogy még tovább fejlődjön a szabadság útján.

Ezeket a dolgokat meg lehet ismerni. De a mai materialista ismét csak azt fogja mondani: „És mi van akkor, ha ezeket megismerjük?” Valóban találkoztam materialistákkal, akik azt mondják: „Te Jóisten, miért kell nekem a halál utáni lelki életről gondolkodnom? Majd meglátom, mikor meghalok. Miért törődjek a halál utáni étellel a mostani fizikai testemben?” Teljesen logikusnak tűnik ez a gondolat, hogy szükségtelen az érzékfeletti étellel foglalkozni a fizikai testben. De nem ez a helyzet; ez csupán egy korábbi korszakban volt így, amikor az ember még nem állt készen a szabadságra. Ma a helyzet olyan, hogy bizonyos gondolatokat csupán az érzékfeletti hierarchiák segítségével lehet felfogni, ha az emberek találkoznak velük itt, a földi életben. Az istenek csupán bizonyos gondolatokat gondolnak, ha belepillantanak az emberi testek életébe. Ezeket a gondolatokat vissza kell vinni a szellemi világba a halál kapuján át; csak ezután lehetnek tevékeny gondolatok. Ez teljesen így van; aki nem gondolkodik az érzékfelettről, olyan, mint egy gazda, aki azt mondja a szomszédjának: „Te ostoba vagy, barátom. Minden évben félreteszed a gabona egy részét vetőmagnak. Én csak ebben az évben leszek gazda, nem vagyok olyan bolond, mint te. Megőrölm az egészet, megeszem, és nyugodtan várok. A mag bizonyosan kikel jövőre magától.” Egy ilyen gazdára hasonlít az, aki nem akarja hallani, nem akarja befogadni azt, amit mi tapasztalunk a világban; nekünk is föltre kell tennünk bizonyos magvakat a lélekben, a szellemi világokba vezető útra. Amennyiben a szellemtudományt gyakoroljuk, megfelelő magvakat hozunk létre a jelenkor számára. És a szellemtudományt tovább kell vinni.

Láthatják ebből, hogy korunkat egyre tisztábban megérthetjük az alapvető jellegének és természetének szellemtudományos megismerése révén. A belső képességeinknek erre az elmélyítésére kell törekedni, hogy egy realisabb asztronómiához jussunk például, és a társadalmi életről való megfelelő gondolkodáshoz is. A gondolkodásunk tekintetében épp úgy álomba merültünk a külső életünkben – vagy bizonyos fokig a legtöbbször –, ahogy például az asztronómia tekintetében, amit példaként választottam. Az elmúlt századokban, egészen máig, nagyon sok minden elfátyolozódott az emberiség előtt. Sosem jelenik meg újra, ami korábban jelen volt — például a kutatások az Ízisz-papnők segítségével, vagy a kelta druida-misztériumok segítségével, melyekben hasonlóképpen papnőket is igénybevettek. A szellemi tevékenység ehhez hasonló keresése nem fog visszatérni; sokkal inkább belső utakat találnak majd, utakat, melyek sokkal alkalmasabbak lesznek a jövőbeli emberiség számára. De ezeket az utakat meg kell találni.

Mármost, kapcsoljuk ezt össze valamivel, amit tegnap már jeleztem. Emlékezzünk arra, hogy Ozirisz papja felkészítette az Ízisz-papnőt egy bizonyos hónap tizenötödik napja előtt, hogy bizonyos prófétikus közléseket nyerjen a papnőtől, amikor az lelkével áthalad a nappályán. Mi történt itt az Ízisz-kultusz révén? Az történt, hogy a tényleges időt kutatták, nem az absztrakt időt, melyet ma álmódunk. Az év egy bizonyos időpontja egy kifejezetten jelentős pont volt, és a visszatérési pont ismét jelentős volt. Hogyan működik az idő, a konkrét, valódi idő — ez

fejeződött ki annak tartalma révén, amit az Ízisz-papnőnek mondania kellett. Ekkor nem csupán egy felirat volt az Ízisz-ábrázoláson, „Én vagyok a múlt, a jelen és a jövő”, hanem ez kifejezte az idő rendjét. De csak akkor lehetett előhozni, amire szükség volt, ha ezt a prófétikus kutatást áthatotta egy lelkiállapot, amely hasonló a szüzesség állapotához, amikor közel kerültek Íziszhez, akit fátyollal letakarva szimbolizáltak. Az egészet át kellett itatnia a szentségnek, egy szent atmoszférának.

Ne gondolják, hogy a bölcsesség az ősi időkben nem volt kapcsolatban a gyakorlati élettel. Amit bölcsességnek neveztek, az teljes egységben volt a gyakorlati dolgokkal. Mindennek volt egy gyakorlati irányulása. Az ember kutatta az istenek hangját az egyiptomi templomokban, de a kutatásokat azért végezték, hogy megtudják a helyes utat, hogy mely napok vagy órák a legalkalmasabbak a vetésre. Minden kapcsolatban volt a gyakorlati élettel. Az istenek tevékenységét kutatták a gyakorlati életben, és tudatában voltak annak, hogy az istenek áthatják azt. Valóban szükséges volt, hogy ezt a templomi szolgálatot szentként kezeljék. Milyen rossz lett volna, ha nem szentként kezelik! De sosem kell feltételezni, hogy ezek a dolgok, melyekre a régmúlt korok utalnak, ismét ugyanolyan módon jelennek meg. Ezek teljesen másképp fognak megjelenni. Egy megismerést fog kivívni az emberiség, amely közvetlenül igazodik a gyakorlati élethez. Egy szellemi megismerés fog ismét megjelenni — és mivel szellemi, ezért gyakorlati megismerés lesz —, melyben teljesen a mestereivé válunk a körülöttünk lévő dolgoknak. Sem az Ízisz-, sem az Ozírisz-kultusz nem fog megjelenni. Valami más kerül felszínre, ami magán viseli a nyomait a századokon át létezett Ízisz és Ozírisz-kultusznak. Ez nyilvánvalóvá teszi, hogy az új szellemtudományt teljes tudatossággal és szabadságban kell keresni. De a dolgokat, melyeknek meg kell lenniük, egy kissé tesztelni kell a maguk valóságában. A történelemnek különböznie kell attól, ahogyan ma az emberek pusztán a dokumentumokat és feljegyzéseket kutatják.

Az ember azonban mindenféle különös magyarázatokkal jön, mint már utaltam rá Ízisszel kapcsolatban. Amikor valaki ott állt Ízisz feliratos ábrázolása előtt Szaiszban, és olvasta, hogy „Én vagyok a múlt, a jelen és a jövő”, az, aki beavatott volt, tudta, hogy ez konkrét valóságra vonatkozik, és hogy a fátyol csupán a lélek egy bizonyos állapotát fejezi ki. Ma az emberek azt mondják az elfátyolozott Ízisz-képről, hogy a fátyol azt jelenti, hogy az ember nem hatolhat a bölcsességbe, hogy az ember sosem tudja meg, kicsoda Ízisz. De a teljes felirat az volt, hogy „Én vagyok a múlt, a jelen és a jövő, halandó nem libbentheti fel fátylamat,” ami azt jelenti, hogy a fátylat csak a szentség érzületével lehet megközelíteni, nem azt, hogy nem lehet mögé tekinteni, és hírt adni erről. Ha a magyarázat, amit az emberek általában adnak, helyes volna, akkor valóban egy triviális állítással lehetne összehasonlítani: „Én vagyok Hans Muller, de soha nem tudhatod meg a nevem.” Ízisz valóban megmondja, hogy kicsoda ő: „Én vagyok a múlt, a jelen és a jövő” — és ez magában foglalja, hogy ő közli az idő titkát, míg az Ozírisz-papok azt, ami az időből a térbe árad. Ozírisz viszi az időbelit a térbeliségbe, és befogadja gondolatban, ami a lélekből jön, azaz Ízisz kinyilatkoztatásából, amely beágyazódik az univerzumba és annak folyamatába.

Ma a szellemtudományt még nagyrészt bolondságnak tartják. De amikor valóban megértik, úgy tekintik majd, hogy tartalmaz egy olyan tudományt, amely sokkal valódibb, mint az elmúlt századok tudományos álma. A külső világ teljesen más gyakorlati műveletei, gyakorlati irányítása kerül majd napvilágra, amikor elérkezik az ideje. Ez még nem a mai korban lesz; az emberiségnek előbb a szellemtudomány szellemében kell megismerésre törekednie és tudást szereznie, mielőtt a szellemtudomány szellemében cselekedhet.

Mindebbe azért akartam belemenni, hogy pontosan rámutassak a jelen korszakunkban arra, hogy csupán annak igazi megismerése révén, ami történt, megismerhetjük azt is, aminek

történnie kell. A jövőben az emberiségnek túl kell jutnia számos dolgon, melyek karmáját nehéz teherként viseli a jelenlegi szomorú és fájdalmas korunkban. Ma az emberiség cipeli az elmúlt századok álmodó életének karmáját. Ezt a misztériumot kell előbb mélységeiben megragadni; azután könnyebb lesz megérteni a szomorú jelent, és megérteni azt is, hogyan kell az emberiségnek fokozatosan felkészülnie egy másik karmára a jövő érdekében.

Forrás:

Rudolf Steiner: Henry VIII and Sir Thomas More. The Education of Man through the Materialistic Conception, in *Inner Impulses of Evolution*, [rsarchive.org](http://rsarchive.org) (német eredeti: *Innere Entwicklungsimpulse der Menschheit. Goethe und die Krisis des neunzehnten Jahrhunderts. Kosmische und menschliche Geschichte, Band II. – Sechzehn Vorträge*, Dornach 16. September bis 30. Oktober 1916, Heinrich VIII. und Thomas Morus, GA 171, [anthrowiki.at](http://anthrowiki.at). Ld. még Morus Tamásról uó, GA 167, 173)